INTERNATIONAL

Scientific Indexing

Fresh Ideas for Growing your Citations

Certificate

This is to certify that **KARADENIZ BLACK SEA INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL** is indexed in International Scientific Indexing (ISI). The Journal has Impact Factor Value of **0.934** based on International Citation Report (ICR) for the year **2018-19**. The URL for journal on our server is https://isindexing.com/isi/journaldetails.php?id=7901

Editor ICR Team
(ISI)

International Scientific Indexing
(ISI)

International Sciencetific Indexing

(ISI Databese)

Google Akademik

Index Copernicus

(ICI World of Journals)

0?e=2159024400&v=beta&t=CF4F1szg_uFiz9jRhaq_EOQ_fhsIIMeUM8pbV_V-vC0

Central and Eastern European Online Library (CEEOL)

Modern Language Association

Directory of Research Journals Indexing

Sosyal Bilimler Atıf Dizini (SOBİAD)

Scientific Indexing Services (SIS)

KARADENİZ

BLACK SEA - ЧЕРНОЕ МОРЕ

Bahar/Весна/Spring 2018 ▪ Yıl/Год/Year 10 ▪ Sayı/Число/Issue 37

ÜÇ AYDA BİR YAYINLANAN ULUSLARARASI HAKEMLİ SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

ЕЖЕКВАРТАЛЬНЫЙ МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ ОБЩЕСТВЕННЫХ НАУК

AN INTERNATIONAL QUARTERLY JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES

ISSN: 1308-6200

http://www.dergikaradeniz.com; www.dergikaradeniz.net; www.dergikaradeniz.org

Sahibi/ Учредитель/ Owner

Hayrettin İVGİN

Konur Sokak 66/7 Bakanlıklar-ANKARA (+90) 312 4259353 - hayrettinivgin@gmail.com

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Saliha Sinem İVGİN

Editör/ Главный редактор/ Editor

Prof. Dr. Erdoğan ALTINKAYNAK

Doç. Dr. Vedi AŞKAROĞLU▪ Prof. Dr. Roin KAVRELİŞVİLİ

Doç. Dr. Ranetta GAFAROVA ▪ Yrd. Doç. Dr. Arif Cem TOPUZ

Eser KARADENİZ ▪ Bünyamin TETİK(Editör Yrd.)

Yayın Kurulu/ Редколлегия/ Editorial Board

Prof. Dr. Ramazan KORKMAZ (Maltepe Üniversitesi) ▪ Prof. Dr. Orhan SÖYLEMEZ (Emekli)▪ Prof. Dr. Ahmet BURAN (Fırat Üniversitesi) ▪ Prof. Dr. Anatoly A. BURTSEV (Ammasov Adına Yakutistan Devlet Üniversitesi) ▪ Prof. Dr. Tuncer GÜLENSOY (Emekli) ▪ Prof. Dr. Ali Berat ALPTEKİN (Selçuk Üniversitesi) ▪ Prof. Dr. Caval KAYA (Ardahan Üniversitesi)▪ Prof. Dr. Sulayman KAYIPOV (Çuy Üniversitesi) ▪ Prof. Dr. Faruk ÇOLAK (Niğde Üniversitesi) ▪ Prof. Dr. Prof. Dr. Hikmet KORAŞ (Niğde Üniversitesi) ▪ Prof. Dr. Dimitri D. VASİLEV (Moskova Bilimler Akademisi) ▪ Prof. Dr. Elfina SİBGATULLİNA (Moskova Bilimler Akademisi) ▪ Prof. Dr. Yakup ÇELİK (Yıldız Teknik Üniversitesi)▪ Prof. Dr. Victoria V. KRASNYKH (Kiev Bilimler Akademisi)▪ Prof. Dr. Fikret TÜRKMEN (Emekli)▪ Prof. Dr. Hüseyin TÜRK (Ardahan Üniversitesi) ▪Prof. Dr. İhsan BULUT (Akdeniz Üniversitesi)▪ Prof. Dr. Mustafa ÜNAL(Erciyes Üniversitesi) ▪ Prof. Dr. Mambetturdu Mambetakun (Şincan Pedagoji Üniversitesi) ▪ Prof. Dr. Layli ÜKÜBAYEVA (Manas Üniversitesi)▪ Prof. Dr. Remzi KILIÇ (Erciyes Üniversitesi) ▪ Prof. Dr. Roin KAVRELIŞVILI (İvana Cevahişvili Üniversitesi) ▪ Prof. Dr. Kemal ÜÇÜNCÜ (Karadeniz Teknik Üniversitesi)▪ Prof. Dr. Enver TÖRE (Artvin Üniversitesi) ▪ Prof. Dr. Şefika Şule ERÇETİN (Hacettepe Üniversitesi) ▪ Prof. Dr. Tina GELAŞVİLİ (İvana Cevahişvili Üniversitesi) ▪ Prof. Dr. Elena ARABADJİ (Melitopol Devlet Üniversitesi) ▪ Prof. Dr. Natalie KONONENKO (Alberta Üniversitesi) ▪ Prof. Dr. Betül KARAGÖZ (Giresun Üniversitesi) ▪ Doç. Dr. Nadya TIDIKOVA (Altayistik Enstitüsü) ▪ Doç. Dr. İbrahim TÜZER (Yıldırım Bayazıt Üniversitesi) ▪ Doç. Dr. Ahmet İÇLİ (Ardahan Üniversitesi)

Redaksiyon / Редакция / Redaction

Prof. Dr. Roin KAVRELİŞVİLİ / Doç. Dr. Vedi AŞKAROĞLU

Uluslararas İlişkiler / Международныеотношения / International Relations Expert

Doç. Dr. Vedi AŞKAROĞLU : vediaskaroglu@ardahan.edu.tr

Yabancı Dil Danışmanları / Советникипоиностраннымязыкам / Foreign Language Consultants

Prof. Dr. Roin KAVRELİŞVİLİ / Doç. Dr. Vedi AŞKAROĞLU

Yazışma Adresi / Адресиздательства / Correspondance Address

Prof. Dr. Erdoğan ALTINKAYNAK

Ardahan Üniversitesi İnsani Bilimler ve Edebiyat Fakültesi

Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü-Ardahan/TÜRKİYE

Tel.: (+90) 5308852928 - e-mail: dergikaradeniz@gmail.com

Baskı / Типография / Press: Bizim Dijital (ANKARA)

Mizampaj/ Расположение/ layout : Ayşe İKİZ

Bu dergi; International Sciencetific Indexing (ISI Databese), Index Copernicus (ICI World of Journals), ULAKBİM TR Dizin, Central and Eastern European Online Library (CEEOL), Google Akademik, Akademik Sosyal Bilimler İndeksi (ASOS Index) tarafından indekslenmektedir. .

This journal is indexed by International Sciencetific Indexing (ISI Databese), Index Copernicus (ICI World of Journals), ULAKBİM TR Dizin, Central and Eastern European Online Library (CEEOL), Google Scholar, Acedemia Social Science Index (ASOS Index).

Hakem Kurulu/ Консультативный совет – Редколлегия/ Editorial Board

Hakem Kurulu

- Prof. Dr. Tofiq ABDÜHASANLİ ABDÜLAZİZ OĞLU, Devlet İktisat Üniversitesi (Azerbaycan)
- Prof. Dr. Adnan AKGÜN – Marmara Üniversitesi, (Türkiye)
- Prof. Dr. Ali AKAR – Muğla Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Ali Berat ALPTEKİN – Selçuk Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Tayyar ARI – Uludağ Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. İbrahim Ethem ATNUR – Atatürk Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Aygün ATTAR – Giresun Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Hasan BAHAR – Selçuk Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Cevat BAŞARAN – Atatürk Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Vladimir BELYAKOV – (Rusya Federasyonu)
- Prof. Dr. Uwe BLAESİNG – (Hollanda)
- Prof. Dr. Valerij BOVTUN – Altay Devlet Teknik Üniversitesi (Altay Kray – Rusya Federasyonu
- Prof. Dr. İhsan BULUT – Atatürk Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Ahmet BURAN – Fırat Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Nalan BÜYÜKKANTARCIOĞLU – Hacettepe Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Ömür CEYLAN – Kültür Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Ahmet CİHAN – Nevşehir Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Maria CİKİA – (Gürcistan)
- Prof. Dr. Asiye Mevhibe COŞAR – Karadeniz Teknik Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Salim CÖHCE – İnönü Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Halit ÇAL – Gazi Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Özkul ÇOBANOĞLU – Hacettepe Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Necati DEMİR – Gazi Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Bekir DENİZ – Akdeniz Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Remzi DEVLETOV – Kırım Devlet Pedegoji ve Mühendislik Üniversitesi, (Kırım)
- Prof. Dr. Abide DOĞAN – Hacettepe Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Juliboy ELTAZAROV – Muğla Üniversitsi (Türkiye)
- Prof. Dr. A. Bican ERCİLASUN – Gazi Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Şefika Şule ERÇETİN – Hacettepe Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Gavril GAVRILEVIÇ FILIPPOV – (NEF Üniversitesi Yakutistan – Rusya Federasyonu)
- Prof. Dr. Nevin GÜNGÖR ERGAN – Hacettepe Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Hande BİRKALAN-GEDİK – Yeditepe Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Orhan GÖKÇE – Selçuk Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. İsmail GÖRKEM – Erciyes Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Kadir GÜLKAYRAN – (İran)
- Prof. Dr. Gürer GÜLSEVİN – Ege Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Ali Osman GÜNDOĞAN – Muğla Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Hamza GÜNDOĞDU – Atatürk Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Harun GÜNGÖR – Erciyes Üniversitesi (Türkiye)

- Prof. Dr. Figen GÜRSOY - Ankara Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Tacida HAFIZ - (Bosna-Hersek)
- Prof. Dr. Cengiz HAKOV - (Bulgaristan)
- Prof. Dr. Vasiliy Vasilyeviç İLLARİONOV (SAHA Cumhuriyeti -Rusya Federasyonu)
- Prof. Dr. Alimcan İNAYET - Ege Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Bravina Rozalia INNOKENTYEVNA (SAHA Cumhuriyeti Bilimler Akademisi -Rusya Federasyonu)
- Prof. Dr. Aleksander KADİRBAYEV - (Rusya Federasyonu)
- Prof. Dr. Fitnat KAPTAN - Hacettepe Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Günay KARAAĞAÇ - İstanbul Aydın Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Kerem KARABULUT - Atatürk Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Recai KARAHAN - Yüzüncü Yıl Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Ayla KAŞOĞLU - Gazi Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Roin KAVRELİŞVİLİ - İvana Cevahişvili Üniversitesi (Gürcistan)
- Prof. Dr. Ceval KAYA - Ardahan Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Sulayman KAYIPOV (CHUI Üniversitesi - Kırgızistan)
- Prof. Dr. İsmail KERİMOV - Kırım Devlet Pedagoji Üniversitesi (Kırım)
- Prof. Dr. Remzi KILIÇ - Niğde Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Faruk KOCACIK - Cumhuriyet Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Aynur KOÇAK - Yıldız Teknik Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Özdemir KOÇAK - Selçuk Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Abdullah KORKMAZ - İnönü Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Ramazan KORKMAZ - Ardahan Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Mehmet Fatih KÖKSAL - Ahi Evran Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Victoria V. KRASNYKH - (Moskova Lomonosov Üniversitesi - Rusya Federasyonu)
- Prof. Dr. Adnan KULAKSIZOĞLU - Marmara Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Muhtar KUTLU - Ankara Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Sabahattin KÜÇÜK - Emekli (Türkiye)
- Prof. Dr. Mambetturdu MAMBETAKUN (Şincan Pedagoji Üniversitesi, Çin)
- Prof. Dr. Olga MELNITCHOUK (NEF Üniversitesi - Yakutistan - Rusya Federasyonu)
- Prof. Dr. Alekseyev Anatoly NIKOLAYEVIC (RAN Kuzey Sibirya Halkları Bölümü - Rusya Federasyonu)
- Prof. Dr. Mehmet OKUR - Karadeniz Teknik Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Hikmet ÖKSÜZ - Karadeniz Teknik Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Mustafa ÖNER - Ege Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Ramazan ÖZEY - Marmara Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Haydar ÖZTAŞ - Selçuk Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Nazım Hikmet POLAT - Gazi Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Hakan POYRAZ - Gazi Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Abdulkerim RAHMAN - (Çin)
- Prof. Dr. Hülya SAVRAN - Balıkesir Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Elfina SİBGATULLİNA - (Rusya Federasyonu)
- Prof. Dr. Orhan SÖYLEMEZ - Ardahan Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Hatice ŞAHİN - Uludağ Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. İbrahim ŞAHİN - Osman Gazi Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Musa ŞAŞMAZ - Niğde Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Esma ŞİMŞEK - Fırat Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Cemalettin TAŞKIRAN - Kırıkkale Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Abdulvahap TAŞTAN - Erciyes Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Orhan Kemal TAVUKÇU - Rize Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Fikret TÜRKMEN - Ege Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Kerim TÜRKMEN - Erciyes Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Berrak TARANÇ - Ege Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Halil İbrahim USTA - Ankara Üniversitesi (Türkiye)

- Prof. Dr. Mustafa ÜNAL - Erciyes Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Olga MELNİCUK - (NEF Üniversitesi - Yakutistan - Rusya Federasyonu)
- Prof. Dr. Celalettin VATANDAŞ - Karadeniz Teknik Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Kamil VELİ - İstanbul Aydın Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Obayev Nikolay VYACESLAVOVIC (Tuva Devlet Üniversitesi - Rusya Federasyonu)
- Prof. Dr. Hakkı YAZICI - Kocatepe Üniversitesi (Türkiye)
- Prof. Dr. Dursun YILDIRIM - Hacettepe Üniversitesi (Türkiye)
- Doç. Dr. Bahattin Çelik - Ardahan Üniversitesi (Türkiye)
- Doç. Dr. Mutlu Deveci - Fırat Üniversitesi, Elazığ (Türkiye)
- Doç. Dr. Ergali ESBOSUN - Abay Üniversitesi, (Kazakistan)
- Doç. Dr. Mustafa ŞENEL - Kafkas Üniversitesi (Türkiye)
- Doç. Dr. İbrahim TÜZER - Yıldırım Bayazıt Üniversitesi, Ankara (Türkiye)
- Yrd. Doç. Dr. Abbas KARAAĞAÇLI - Giresun Üniversitesi (Türkiye)
- Yrd. Doç. Dr. Mehmet KILDIROĞLU - Ardahan Üniversitesi (Türkiye)

Temsilcilikler / Представители/ Representatives

YURT İÇİ / Турция / Interior:

Prof. Dr. Zekeriya KARADAVUT – ANTALYA * Yrd. Doç. Dr. Bilşen İNCE ERDOĞAN – AYDIN * Doç. Dr. Salim ÇONOĞLU – BALIKESİR * Yrd. Doç. Dr. Ali ATALAY – BOLU * Halis TEKİN – BURDUR * Yrd. Doç. Dr. Rahman ÇAKIR – GİRESUN * Yrd. Doç. Dr. Fatma Sibel BAYRAKTAR – EDİRNE * Doç. Dr. Davut KILIÇ – ELAZIĞ * Yrd. Doç. Dr. Hilal OYTUN ARSLAN – İSTANBUL * Doç. Dr. Özkan ÖZTEKTEN – İZMİR * Doç. Dr. Bayram DURBİLMEZ – KAYSERİ * Yrd. Doç. Dr. Cengiz GÖKŞEN – KARS * Osman KABADAYI – KIRŞEHİR * Yrd. Doç. Dr. Mehmet EROL – KİLİS * Dr. Erkan KALIPÇI – KONYA-NEVŞEHİR * Yrd. Doç. Dr. Adnan Menderes KAYA – MALATYA * Yrd. Doç. Dr. İbrahim Ethem ÖZKAN – NEVŞEHİR * Doç. Dr. Hikmet KORAŞ – NİĞDE * Prof. Dr. Ergin AYAN – ORDU * Doç. Dr. Bekir ŞİŞMAN – SAMSUN * Yrd. Doç. Dr. Doğan KAYA – SİVAS * Prof. Dr. Kemal ÜÇÜNCÜ – TRABZON * Doç. Dr. Rezzan KARAKAŞ – DİYARBAKIR

YURT DIŞI / Другие страны /Abroad:

Mehmet Akif KORKMAZ – ALMANYA ▪ Jale İSMAİLOV – AZERBAYCAN ▪ İlya İVANOV – ÇUVAŞİSTAN ▪ Serpil KUP – FRANSA ▪ Maria CİKİA – GÜRCİSTAN ▪ Mehmet TÜTÜNCÜ – HOLLANDA ▪ Harid FEDAİ – KKTC ▪ Prof. Dr. Tacide HAFIZ – KOSOVA ▪ Prof. Dr. Hamdi HASAN – MAKEDONYA ▪ Lübov ÇİMPOYEŞ – MOLDOVA ▪ Eden MAMUT – ROMANYA ▪ Doç. Dr. Miryana MARİNKOVİÇ – SIRBİSTAN ▪ Prof. Dr. Elfina SİBGATULLİNA – RUSYA FEDERASYONU ▪ Hakan KARAKOÇ – RUSYA FEDERASYONU – YAKUTİSTAN ▪ Doç. Dr. Nadya TIDIGOVA – ALTAY ▪ Murat TOYLU – TATARİSTAN M.C. ▪ Natalya BUDNİK – KIRIM – UKRAYNA ▪ Dr. İrina KAYAN – POKROVSKAYA – UKRAYNA ▪ Prof. Dr. İngeborg BALDAUF – ALMANYA ▪ Prof. Dr. Ramesh DEOSARAN – TRİNİDAD-TOBAGO ▪ Prof. Dr. Pavel DOLUKHANOV – İNGİLTERE ▪ Prof. Dr. Charlyn DYERS – GÜNEY AFRİKA ▪ Prof. Dr. Shih-chung HSIEH – TAYVAN ▪ Doç. Dr. Rainer CZICHON – ALMANYA ▪ Doç. Dr. Ramile ESXADULLAKIZI – TATARİSTAN M.C. ▪ Doç. Dr. Cabbar İŞANKUL – ÖZBEKİSTAN ▪ Doç. Dr. Gholam VATANDOUST – KUVEYT ▪ Dr. Anarhan NADİROVA – KIRGIZİSTAN ▪ Prof. Dr. İsa HABİBBEYLİ – NAHÇIVAN ▪ Prof. Dr. Rukiye HACI – ÇİN ▪ Prof. Dr. Cengiz HAKOV – BULGARİSTAN ▪ Prof. Dr. Marika Cikia – GÜRCİSTAN ▪ Prof. Dr. Dosay KENÇATAY – KAZAKİSTAN ▪ Prof. Dr. Kopi KYÇYKU – ROMANYA ▪ Dr. Maria MAVROPOULOU – YUNANİSTAN ▪ Dr. Emna CHIKHAOUİ – TUNUS ▪ Yrd. Doç. Dr. Damuta CMMİELWSKA – POLONYA ▪ Prof. Dr. Tursun GABİTOV – KAZAKİSTAN ▪ Doç. Dr. Kadir GÜLDİKEN – İRAN ▪ Doç. Dr. Ergali ESBOSUNOV – KAZAKİSTAN ▪ Prof. Dr. Ebulfez AMANOĞLU – NAHÇIVAN ▪Dr. Kızıl Maadır SİMÇİT, RUSYA FEDERASYONU – TUVA. ▪ Ertuğrul KULAÇ – RUSYA FEDERASYONU – BURYATİA ▪ İrina JERNOSENKO – RUSYA FEDERASYONU – ALTAY KRAY. Prof. Dr. Ruslan KADİROV, (Dağıstan Cumhuriyeti, RUSYA FEDERASYONU) Doktorant Nursaule AKHATOVA (Oral şehri KAZAKİSTAN)

İÇİNDEKİLER/ CONTENTS / СОДЕРЖАНИЕ

Söz Başı
Presentation
Предисловие
Prof. Dr. Erdoğan Altınkaynak 8

PROF. DR. ALİ BERAT ALPTEKİN 10

ŞANLIURFA'DAN NEOLİTİK DÖNEM TUZAK ALANLARI
DESERT KITES IN NEOLITHIC PERIOD FROM ŞANLIURFA
Расположение Западней Для Охоты В Шанлыурфе Периода Неолита
Bahattin Çelik- Kaya Tolon 28

OKUL YÖNETİCİLERİNİN TEKNOLOJİ LİDERLİĞİ YETERLİKLERİ
TECHNOLOGY LEADERSHIP COMPETENCIES OF SCHOOL ADMINISTRATORS
Технологические Компетенции Лидерства У Сотрудников Администрации Школ
Rahman Çakır- Erdem Sayım Aktay 37

MODERNİZME ÇOK YÖNLÜ BİR ELEŞTİRİ VE FRANKFURT OKULU
MODERNİSM İS A VERSATİLE AND FRANKFURT SCHOLL OF CRİTİCİSM
Критика Модернизма И Франкфуртская Школа
Sevra Fırıncıoğulları 49

KIRIM KARAYLARI HAKKINDA KULLANILAN BAZI KAVRAM VE ANLAM YANLIŞLIKLARI ÜZERİNE
ON THE WRONG USE OF SOME CONCEPTS AND SEMANTIC MISTAKES ABOUT CRIMEAN KARAIS
О Некоторых Концепциях И Значении Слов Используемых Для Крымских Караимов
Erdoğan ALTINKAYNAK 60

XIX. YÜZYIL RUS RESSAMLARININ YAPITLARINDA İSTANBUL PEYZAJININ ŞİİRSEL ÖZGÜNLÜĞÜ
ПОЭТИЧЕСКОЕ СВОЕОБРАЗИЕ СТАМБУЛЬСКОГО ПЕЙЗАЖА В РАБОТАХ РУССКИХ ХУДОЖНИКОВ XIX ВЕКА
Poetic Origınalıty Of The İstanbul Landscape in The Works Of Russian Artists Of The Xix Century
Gönül Üzelli 68

GÜRCÜ KAYNAĞI KARTLİS ÇHOVREBA'DA ARDAHAN ADI VE ARDAHAN'LA İLGİLİ BİLGİLER
THE NAME OF ARDAHAN AND SOME INFORMATİON RELATED TO ARDAHAN IN KARTLIS ÇOVREBA, A GEORGIAN SOURCE
Информация О Названии Ардахан И История Ардахан В Грузинских Источниках «Картлис Цховреба»
Mehmet Kıldıroğlu 76

BAZI DENETİMLİ ÖĞRENME ALGORİTMALARININ R PROGRAMLAMA DİLİ İLE KIYASLANMASI
COMPARISON OF SOME SUPERVISED LEARNING ALGORITHMS R PROGRAMMING LANGUAGE
Некоторые Контролируемого Обучения Алгоритмов На Языке Программирования R По Сравнению С
Yusuf Murat Kızılkaya-Ayşe Oğuzlar 90

OSMANLI ÖNCESİNDE ALTIN ORDA DEVLETİ DIŞ İLİŞKİLERİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME
AN EVALUATION ON THE FOREIGN RELATIONS OF THE GOLDEN HORDE STATE IN THE PRE-OTTOMAN PERIOD
Оценка Внешних Отношений Росударства Золотой Орды В Пред-Оттоманский Период
Önder Güler 99

ANADOLU MEDENİYETLERİ MÜZESİ'NDE SALÂHADDÎN EYYÛBÎ'YE AİT NADİR BİR BAKIR SİKKE
A RARE COPPER COIN WHICH BELONGED TO SALAH AD-DIN AYYUB AT THE MUSEUM OF ANATOLIAN CIVILZATIONS
Редкая Медная Монета В Музее Анатолийских Цивилизаций, Принадлежащая Салах Ад-Дину Айюби
Ramazan Uykur 112

SİLİFKE YÖRESİNDEN ALTI YENİ TÜRKÜ
SIX NEW SONGS FROM SİLİFKE
Шесть Новых Народных Песен Из Района Силифке
Sonat Seyhan 125

HARRAN VE SOĞMATAR'DA SİN KÜLTÜNÜN VARLIĞI
THE PRESENCE OF THE CULT OF SİN IN HARRAN AND SOĞMATAR
Существование Культуры Сина В Харране И Согматаре
Süheyla İrem Mutlu-Yusuf Albayrak 133

İŞ YAŞAMINDA ERKEKTE ORTAYA ÇIKAN ANCAK KADINI TEHDİT EDEN SENDROMLAR
SYNDROMES AFFECTING MEN BUT THREATENING WOMEN
Мужские Синдромы, Угрожающие Женщинам В Прцессе Трудовой Деятельности
Şafak Gündüz 145

MUT İLÇESİ HACIAHMETLİ KÖYÜ HAYVANCILIK VE ÇOBANLIK KÜLTÜRÜ ÜZERİNE HALK BİLİMSEL BİR İNCELEME
A FOLKLORIC ANALYSIS ON THE HUSBANDRY AND SHEPHERD CULTURE IN HACIAHMETLI VILLAGE OF MUT COUNTY
Народоведческий Обзор Животноводческой И Культуры Села Хаджыахметлы Мутского Района
Turgay Kabak 158

İLKEL İNSAN VE DİKTATÖRLÜĞÜN KURULMASI: *HAYVAN ÇİFTLİĞİ* İLE *KARANLIĞIN YÜREĞİ* ROMANLARININ KARŞILAŞTIRMASI
PRIMITIVE HUMAN AND THE CONSTRUCTION OF DICTATORHIP: COMPARISON OF ANIMAL FARM AND HEART OF DARKNESS
Первобытный Человек И Образование Диктаторского Строя: Сравнение Романов "Животноведческая Ферма" И "Сердце Тьмы"
Vedi Aşkaroğlu 169

ŞANLIURFA'DAN LOCULUSLU KAYA MEZARLARI
LOCULUS ROCK TOMBS IN ŞANLIURFA
Надгробные Скалы Loculi В Шанлыурфе
Yusuf Albayrak 179

SÖZ BAŞI

Saygı değer okuyucular,

Dergimizin 37. Sayısı Prof. Dr. Ali Berat ALPTEKİN'e armağan edilmiştir. 38. Sayımız ise Prof. Dr. Enver TÖRE'ye armağan edilecektir. Yazılarınızı bekliyoruz.

Bu sayıdan sonraki sayılarımızda, posta adresimize gelen makaleler kabul edilmeyecektir. Makalelerinizi lütfen sistem üzerinden gönderiniz. DergiPark projesi kapsamında yüklenen makaleler editörlerimiz tarafından uygunluğu kontrol edildikten sonra hakemlere gönderilerek değerlendirmeye alınacaktır. Dergimiz ISI ve SCOPUS tarafından taranmaya başlanmıştır. Impact factor 0,635'tir.

Yayın kurallarımıza dergimizin internet sayfasından ulaşabilirsiniz. Yayın kurallarına uymayan hiçbir makale yayınlanmayacaktır. Ön incelemeden sonra size kabul edildiğine dair bir yazı geldiğinde, makalenizin hakem sürecine girdiğini ve bu işlemin de en geç bir ay içinde sonlanacağını bilmelisiniz. Hakem sürecinden geçen her makale sıraya konularak yayınlanacaktır.

Dergi olarak 9 – 11 Şubat 2018 tarihleri arasında Gürcistan'ın başkenti Tiflis'te bir "Sosyal Bilimler Sempozyumu" düzenleyecektik. İzin alma ile ilgili bazı problemler yaşadığımız için Sempozyumu iptal etmek zorunda bırakıldık.

Bizler, hiçbir yerden maddi destek almadan bugünlere geldik. Yazarlarımızın yapmış oldukları katkı için teşekkür ederiz. Bundan sonraki sayılarımızda yayınlanacak her makale için, yayın ve diğer masrafları gidermek adına dergimizin posta çeki hesabına 250 Türk Lirası veya karşılığında döviz yatırılması gerekmektedir. Anlayışla karşılayacağınızı umuyoruz.

Dergimizin yayınlanmış sayılarına, arşivlerimizdeki makalelerine www.dergikaradeniz.com; www.dergikaradeniz.net; www.dergikaradeniz.org adreslerinden erişebilirsiniz.

Akademik yükselme sağlayanlara başarılarının devamı, aramızdan ayrılan bilim insanlarına Tanrıdan rahmet diliyoruz.

Çalışmalarınızda kolaylık ve başarılar dilerim.

Prof. Dr. Erdoğan ALTINKAYNAK
Editör

PRESENTATION

Dear Readers;

The 37th issue of our journal is dedicated to Prof. Dr. Ali Berat ALPTEKİN. The 38th issue will be dedicated to Prof. Dr. Enver TÖRE, so we are expecting your scientific articles.

In the following issues, articles sent to us through e-mail will not be considered for publication. Please send your articles through the system present in ULAKBİM-Dergipark. The articles will be examined technically by our editors and those considered suitable will be sent to the referees for blind review. Our journal is now indexed by ISI and SCOPUS. The impact factor is 0,635.

You can attain the writing format and requirements through the website. Articles not complying with the format and rules will certainly be turned down. Following the preview, it must be known that your article is through evaluation process, which will be finalised in one month at most.

We planned to hold an international symposium in the name of the journal in Tbilisi, Georgia, between 9-11 February, 2018. We completed all the procedures and accepted 58 presentations from 7 different countries. However, we had some problems as regards getting permission, and so we had to cancel the symposium.

So far, we have received no financial support and met all the expenses personally.We thank all those who have made scientific contributions. In order to meet the publication and other expenses, from now on we are obliged to demand a payment of 250 TL for each article. We hope you will find this convenient.

You can attain the published issues of our journal and the articles in the archives through www.dergikaradeniz.com ; www.dergikaradeniz.net ; www.dergikaradeniz.org .

We congratulate the academicians who have attained new titles and pay tribute to those who have passed away.

We wish you a bright period of success.

Prof. Dr. Erdoğan ALTINKAYNAK
Editor

ПРЕДИСЛОВИЕ

Уважаемые читатели,

Уважаемые читатели,

37-й номер нашего журнала посвящается профессору. Али Берат Алптекину. 38-ой номер будет посвещатся профессору Энвер Тёре. С целью публикации ждём Ваших статей.

Со следующего номера доклады. высланные по электронной почте, не будут приниматся. Просим высылать статьи по электронной системе журнала. Соответствие докладов, высланных в рамках проекта Dergipark, будет проверятся со стороны нашей редколегии. После чего, они будут отосланы рецензентам. Наш журнал включён в систему ISI и SCOPUS. Impact factor нашего журнала 0,635.

Правила написания статьи опубликовано на интернет -странице нашего журнала. Статьи, не соответствующие к правилам, не будут опубликоватся. К Вашему сведению хотим отметить, что после предворительной экспертизы Вам будут отосланы письма об одобрении Ваших статей. После этого, статьи будут пересланы рецензентам. Рецензипрование будет производится в течении одного месяца. После получения соответствующей рецензии каждая статья будет опубликоватся по очереди.

Под эгидом нашего журнала 9 – 11 –го февраля 2018 г. мы планировали международный симпозиум по общественным наукам. В связи с некоторыми проблемами, по поводу с разрешениями на участие в симпозиме, мы были вынуждены отменить.

Мы без всяких материальных вознаграждений дошли до сегодняшнего дня. Благодарим всем нашим авторам за внесённый вклад. Для публикации статей в следующих номера журнала за каждую статью следуется оплачивать сумму в размере 250 TL (Турецкая лира) или же соответственная сумма в валюте. Надеюсь это с Вашей стороны будет восприниматся с пониманием.

Доступ к архиву нашего журнала можно осуществлять по следующему адресу:www.dergikaradeniz.com; www.dergikaradeniz.net; www.dergikaradeniz.org

Учёным желаем высоких научных достижений, царство небесное всем деятелям общественных наук, покинувших нас.

С уважением,

Профессор доктор Эрдоган АЛТЫНКАЙНАК
Редактор журнала

ŞANLIURFA'DAN LOCULUSLU KAYA MEZARLARI

LOCULUS ROCK TOMBS IN ŞANLIURFA

НАДГРОБНЫЕ СКАЛЫ LOCULİ В ШАНЛЫУРФЕ

Yusuf ALBAYRAK*

ÖZ

Şanlıurfa İl merkezinde bulunan ve Urfa kalesi olarak bilinen kalenin surlarının bittiği güney batı kısmında bulunan nekropol alanında kaya mezarları yer alır. Bu mezarlar, tek odalı veya iki odalı olmak üzere plan açısından değişiklik göstermektedir. Bu mezarlardan en dikkat çekici olanı ve günümüze korunarak gelmiş olanı Loculuslu kaya mezarıdır. Loculuslu kaya mezarı denilen bu tip mezarlarda ortak özellik kare ya da dikdörtgen biçimli orta mekanın yani mezar odasının bazen üç, bazen de 4 kenarından yanlara, duvarların içine doğru dörtgen kesitli derin hücrelerin (Loculus) açılmış olmasıdır. Kale eteğinde en tepe noktada yer alan bu Loculuslu mezar içerisine çok fazla sayıda ölü gömülmesi nedeniyle oldukça önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Kaya Mezarı, Loculus, Niş, Kale, Şanlıurfa.

ABSTRACT

There are a great number of rock tombs in the necropolis area in the south western part of the castle walls which is called Urfa Castle in Şanlıurfa. These tombs have varius plan with one or two rooms. One of the most remarkable of these tombs is the loculus rock tomb, which has been well preserved until now. The common feature of these tombs is that deep cells (Loculus) with a quadrangular cross section are opened inside the rock, having three or four sides of the rectangular (grave chambers) central space. This loculus rock tomb located in the highest point in the castle payer is very important because of the burial of many dead in the grave.

Key words: Rock Tomb, Loculus, Niche, Citadel, Şanlıurfa.

АННТОТАЦИЯ

* Yrd. Doç. Dr., Aksaray Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü. AKSARAY (albayrakyusuf55@hotmail.com)
DOI: 10.17498/kdeniz.395106

В районе некрополя находятся могилы скалы в В центре города Шанлыурфа находится известная крепость, у подножия стен на юго-западной ее части располается некрополь с надгробными скалами. Могилы имеют своеобразное строение, это одноместные или двухместные помещения. Особое внимание было уделено сохранившиеся до наших дней надгробные скалы Loculi. Этот тип усыпальниц вмещает в себя стены галерей расположенныех в несколько рядов, которые покрыты продолговатыми четырех- или трехугольными углублениями (loci, loculi), в которые вкладывались тела умерших. Отверстие их заставлялось такой или иной плитой, на которой начертывалась эпитафия. Большое значение имеет наиболее многочисленное захоронение внутри могильника loculi, обнаруженное у подножия крепости.

Ключевые слова: *надгробные скалы, Loculi, ниша, замок, Шанлыурфа*

1.Giriş

İnsanoğlu gerek saygısından gerekse de korkusundan, ölüsünün cesedini göz önünden kaldırma düşüncesiyle, değişik ölü gömme türleri geliştirmiştir. Bunlardan birisi ana kayaya mezar odası açarak ölüsünü buraya gömmesidir. Dini inançları doğrultusunda "öteki dünya" düşüncesi ile cesedin korunarak saklanması fikri, bu mezar türünde etkili olmuştur. Kalıcı ve hazır yapı malzemesi olarak kayalar her dönemde ve her işlevde yaygın bir şekilde kullanılmıştır (Çevik 2000, 24).

Anadolu'da kayaya oyma ve mezar açma geleneği ilk olarak M.Ö. 9. yüzyılda Urartular'la başlar (Işık 1989, 17). Urartu'lar, yer altı oda mezar anlayışını başarılı ve özgün bir biçimde uygulamışlardır (Kleiss 1976, 263). Phryg kaya işleme sanatında Urartu ile aynı düzeyde olan bir toplumdur (Bittel 1950, 85). Bu mimari gelenek zamanla Phryg aracılığıyla başka kültürlere aktarılmıştır. Böylece I. bin Urartu'sundan kaynaklanan kaya mezarları kendi geleneklerinde, zenginleşip, çeşitlenip gelişerek Anadolu'ya kök salmıştır (Çevik 2000, 107). Ana kayaya oyularak yapılan oda mezarlar özellikle Kuzey Suriye'de Tunç çağlarından itibaren görülmüştür. Ana kayaya oyularak yapılan bu mezar odalarını Orthmann, kuyu-oda mezarlar olarak adlandırmıştır (Orthmann 1979, 101). Anadolu'da inşa edilmiş ve kayaya oyulmuş oda mezar türü zenginlik ve gösteriş kaygısı da taşıdığından özellikle Roma Çağında çok kullanılmıştır (Mansel 1971, 512-516). Loculuslu mezarlar genellikle Roma mimarisinde görülmesine karşın, Kıbrıs'ın Limassol kenti yakınındaki Polimidhia'da bulunan Loluculuslu mezar M.Ö. 4. yüzyıl sonlarına, Salamis, Tamassos ve Kourion kentlerindekiler ise Geç Hellenistik döneme tarihlendirilir (Cartens 2006, 152).

Ölülerin gömüldüğü mezarlık alanı olan Nekropoller, Antik Çağ şehirlerinin önemli öğelerinden biridir. Ölüm sonrası başka yaşam inancı, Nekropollerin, özellikle Roma Döneminde yaygınlaşan anıtsal mezar yapılarını da içeren çok çeşitli mezarlarla donatılmasına yol açmıştır ve bunlar ölülere ait kutsal şehir gibi düşünülmüşlerdir (Cormack 1997, 140). Nekropoller, arazinin topografik yapısından kaynaklanan farklı tip ve karaktere sahiptir. Düzlükteki tarım alanlarını

mezarlara ayırmak yerine, yerleşim yerinin yakın çevresinde bulunan ve gömü yapmak için elverişli her yer nekropol alanı olarak kullanılmıştır. Kayalık yamaçlar, yerleşmeyi kuşatan sırt ve tepelerin yamaçları gömütler için değerlendirilmiştir (Zeyrek 2007, 194).

Mezar odası plan olarak; girişe giden koridor yani dromos, giriş, kapı ve iç mekandan oluşmaktadır. İç mekan, tek, 2 veya daha çok odalı olabilmektedir. Tek odalı mezarlarda ölülerin yatırıldığı Arcaselium denilen nişlerin sayısı 3, çok odalı mezarlarda ise oda sayısına göre artış göstermektedir. Ayrıca tek odalı mezarlarda dikine açılan ve Loculus ismi verilen derin dikdörtgen hücrelerde gömü sayısı oldukça fazladır. Loculus denilen bu tip mezarlarda ortak özellik kare ya da dikdörtgen biçimli orta mekanın yani mezar odasının bazen 3, bazende 4 kenarından yanlara, duvarların içine doğru dörtgen kesitli derin hücrelerin (Loculus) açılmış olmasıdır. Loculuslu mezarlara genelde merdivenli dromoslar ile ulaşılır. Loculuslar bireylerin definlerinde kullanılıyordu. Ancak bazı Loculuslar ikincil defin için kemiklerin yerleştirildiği depolar olarak da hizmet etmiştir (Tal 2003, 291). Hellenistik Dönem'den itibaren Anadolu'nun kuzeyinde "gerçek kubbeli mezar odaları" inşa edilirken, güneyde "Loculus" (veya niş) mezarlar ana kayaya oyulmuştur (Tulunay 1992, s. 41).

2.Loculuslu Mezarlar

Şanlıurfa İl merkezinde bulunan ve Urfa kalesi olarak bilinen kalenin surlarının bittiği güney batı kısmında bir Nekropol bulunur. Kale eteği Nekropolü olarak adlandırılan bu alanda 7 tane Loculuslu kaya mezarı yer alır; M-11, M-17, M- 20, M-43, M-54, M-59 ve 59-A nolu mezarlar (Albayrak 2017, 282). Ancak bu mezarlardan sadece M-43 nolu mezar günümüze tamamen sağlam olarak gelmiştir. Diğer mezarlardan ölçü olarak oldukça büyük ve de gösterişlidir. Nekropolün en tepe noktasında yer alır ve çevresinde başka kaya mezarı yoktur. Nekropol alanına ve diğer mezarlara tepeden bakar durumdadır. (Resim 1)

M-43 nolu mezar, dromoslu merdivenli, tek odalı Loculuslu kaya mezarı planındadır (Resim 2). Dromos uzunluğu 4.40 cm., genişliği ise 1.50 cm. dir. 7 basamak inildikten sonra mezar kapısı önündeki 2.20 cm.lik düzlüğe ulaşılır. 2.80 cm. yüksekliğinde ve 0.82 cm. genişliğinde olan kapının derinliği 0.65 cm. dir. Kapıdan girildikten sonra kapı hizasında 0.50 cm yüksekliği ve 0.40 cm derinliği olan bir platform mezar odasının dört bir yanını çevreler. Kapı önündeki platformdan aşağıda olan 1.50 cm. uzunluğunda ve 0.35 cm. yüksekliğinde bir basamakla mezar odasının zeminine inilir. Mezar odası 4.50 x 4.50 cm. ölçülerinde kare bir plana sahiptir. Ancak kapının karşısında yer alan duvarın tam ortasında oda şeklinde 2.00 cm. uzunluğunda ve 2.10 cm. genişliğinde ve 3.20 cm. yüksekliğinde bir bölüm yer alır. Bu bölümde, 2.80 cm. uzunluğunda, 1.30 cm. derinliğinde ve 1.15 cm. yüksekliğinde bir tekne bulunur. Mezar odasının yüksekliği 3.90 cm. dir.

Sağ duvarda 4 tane (1-2-3-4 nolu), sol duvarda 4 tane (8-9-10-11 nolu), 3 tanede karşı duvarda (5 nolu, 2 Loculus bir oda içerisinde, 6-7 nolu) ve 2 tanede kapının yanlarında olmak üzere (12-13 nolu) toplamda 13 Loculus vardır. Bu Loculusların derinlikleri ve yükseklikleri aynı olmakla birlikte genişlikleri farklı ölçülerde

yapılmıştır. Mezar odasının giriş kapısına göre solda yer alan duvardaki 4 Loculusdan 1 ve 4 nolu Loculusun derinliği 1.50 cm., genişliği 2.20 cm. ve yüksekliği de 1.50 cm. dir. Loculus girişleri ise 0.75 cm. dir. Bu yöndeki 2 ve 3 nolu Loculuslar, 0.70 cm genişliğinde ve 2.20 cm. derinliğindedir. Yükseklikleri ise 1.50 cm. dir. Sağ duvarda yer alan 4 Loculustan 7-8-9 nolu Loculuslar 0.75 genişliğinde, 2.20 cm derinliğinde ve 1.50 cm. yüksekliğindedir. 10 nolu Loculus ise 1 ve 4 nolu Loculus gibi derinliği 1.50 cm., genişliği 2.20 cm. ve yüksekliği de 1.50 cm. dir. Karşı duvarda sağ köşede yer alan Loculus, 0.75 cm. genişliğinde, 2.20 cm derinliğinde ve 1.50 cm. yüksekliğindedir. Sol köşede yer alan 2 Loculusun yer aldığı odanın genişliği, 4.50 cm., derinliği 2.20 cm. olmuş, girişi ise, 0.75 cm. olarak bırakılmıştır. Bu oda içerisindeki 2 Loculusun giriş kısımları kapı formatında biçimlendirilmiştir. Bu 2 Loculus, 2.20 cm. derinliğinde, 0.85 cm. genişliğinde ve 2.00 cm. yüksekliğindedir. Kapının hemen sağında yer alan 11 nolu ve kapının solunda yer alan 12 nolu Loculuslar, 2.20 cm derinliğinde ve 1.50 cm. yüksekliğindedir. Her Loculusun üzerinde birer tane olmak üzere 12 tane niş yer alır. Bu nişlerin hepsi, 0.50 cm. derinliğinde, 0.45 cm. genişliğinde ve 0.60 cm. yüksekliğindedir. (Resim 2)

M-43 nolu mezara oranla günümüze daha az korunagelmiş diğer Loculuslu mezar M-59A nolu mezardır. 3.00 cm. uzunluğunda ve 1.30 cm. genişliğindeki dromosdan sonra mezar odası kapısına ulaşılır. Dromos merdivenleri tamamen tahrip olmuştur. Giriş, 1.20 cm. yüksekliğinde, 0.65 cm. genişliğinde ve 0.50 cm. derinliğindedir. Mezar odası, uzunluğu 2.70 cm., genişliği 2.60 cm. ve yüksekliği 2.10 cm. dir. Girişin solundaki duvarda 2 (1 ve 2 nolu), karşı duvarda 3 (3-4 ve 5 nolu) ve sol duvarda da 3 tane (6-7 ve 8nolu) olmak üzere toplam 8 Loculus vardır. 1-3 ve 5 nolu Loculuslar diğer Loculuslardan farklı bir plana sahiptirler. Bu 3 Loculus neredeyse iki Loculus genişliğinde yapılmıştır. 1 nolu Loculus, 1.40 cm. genişliğinde, 2.00 cm. derinliğinde ve 1.10 cm. yüksekliğindedir. Giriş kısmı genişliği ise, 0.65 cm. dir. 3 nolu Loculus, 1.20 cm. genişliğinde, 1.95 cm. derinliğinde ve 1.15 cm. yüksekliğindedir. Giriş kısmı genişliği, 0.60 cm. dir. 5 nolu Loculus, 1.90 cm. genişliğinde, 2.10 cm. derinliğinde ve 1.20 cm. yüksekliğindedir. Giriş kısmı genişliği 1.20 cm. dir. Bu 3 Loculus, derin dikdörtgen hücreden çok yarım daire şeklini almıştır. Diğer Loculusların ölçüleri ise; 2 nolu, genişliği 0.80 cm., derinliği 1.70 cm. ve yüksekliği 1.10 cm. dir. 4 nolu, genişliği 0.60 cm., derinliği 2.00 cm. ve yüksekliği 1.15 cm. dir. 6 nolu, genişliği 0.65 cm., derinliği 1.70 cm. ve yüksekliği 1.00 cm. dir. 7 nolu, genişliği 0.55 cm., derinliği 1.05 cm. ve yüksekliği 0.95 cm. dir. 8 nolu, genişliği 0.65 cm., derinliği 1.30 cm ve yüksekliği 1.00 cm. dir. Bu Loculuslu mezarda niş yoktur.

Diğer Loculuslu mezarlara oranla daha çok tahrip edilmiş M-59 nolu Loculuslu mezar, 2.80 cm. uzunluğundaki bir dromosdan sonra mezar kapısına ulaşılır. Kapı tamamen tahrip olmuştur. Mezar odası 4.45 cm x 2.20 cm. ölçülerindedir. Kapı karşısındaki duvarda 3 Loculus yer alır. Loculuslar 2.10 m. uzunluğunda, 0.80 m. genişliğinde ve 1.40 m. yüksekliğindedir. Sağ ve sol duvardaki Loculuslar tamamen tahrip olmuştur. (Resim 3)

3.Değerlendirme ve Sonuç

Kale eteğinde yer alan bu iki Loculuslu mezar ve diğer tahrip olan Loculuslu mezarlarda ortak özellik, genelde Dromoslu merdivenli ya da basit girişlerden sonra, kare ya da dikdörtgen biçimli orta mekanın üç kenarından yanlara, duvar içine doğru dörtgen kesitli derin hücrelerin (Loculus) açılmış olmasıdır. Bu iki Loculuslu mezardaki Locusların hepsinin tabanı düzdür. Bunun nedeni de keramik lahitler ve ahşap tabutlar konulması veya cesedi zemine yatırabilmek içindir. Mezar odası tavanları, mezara gelenlerin rahatça ayakta durulabilecek yüksekliktedir. Loculus tavanları da ceset yerleştirme işlemenin kolayca yapılabileceği yüksekliktedir. Bazı Loculusların ölçülerinin iki Loculus ölçüsünde olmasının nedeni ise, bu Loculuslara birden fazla cesetin aynı anda konulmasından ileri gelmektedir. M-43 nolu mezarda Loculuslar üzerindeki derin büyük ölçülerdeki nişler, hediye nişlerine oranla oldukça büyüktür. Bu da bize bu nişlere urneler konulmuş olabileceğini düşündürmektedir.

Loculuslu mezarlar içinde birçok ölünün yattığı mezar odalarıdır. Kale eteğindeki Loculuslu mezarların en yakın örneğini Zeugma Nekropol'ünde görmekteyiz. Burada 5 kaya mezarında Loculus görülür. K-76, K-88 ve K-94 olarak numaralandırılan mezarlarda (Ergeç 1995, 153-160), Kale eteğindeki Loculuslu mezarlardaki gibi, mezar odasının sağ, sol ve karşı duvarında Loculuslar yer alır. Mezar girişine kısa bir dromos ile ulaşılır. K-80 ve K-88 nolu mezarlar daha çok aile mezarı görünümündedir. K-88'de dikdörtgen kesitli eşit Locusların birleştirilmiş olanları görülmektedir. Kale Eteğindeki M-43 nolu mezarda da köşelerde yer alan Locusların genişletilerek iki Loculusa dönüştürüldüğünü görüyoruz. Loculuslu mezarların diğer benzer örneğini Libya'da bulunan Cyrene Nekropol'ünde (Thorn 2008, Fig. 230), görmekteyiz. Bire bir benzer olmasa da ana şema yönünden benzerlik göstermektedir. Buradaki Loculuslu mezarların cepheleri oldukça gösterişli ve süslüdür (Thorn 2008, Fig. 219-238). Loculuslu kaya mezarlarını Suriye'de özellikle Palmyra'da da görmekteyiz (Will 1949, 91-95; Toynbee 1971, 229, Fig. 26-28). Palmyra'daki Loculuslu mezar örneklerinde, mezara girişten sonra ana bir oda ve bu odanın sağ ve sol duvarlarında Louculuslar yer alır. Bazı örneklerde ise duvarlarda üst üste üç katlı bir Loculus sistemi uygulandığı görülür (Will 1949, Fig. 7, 21). Ayrıca Ürdün'de Tell Jawa'daki Nekropol alanında 14 tane Roma dönemine tarihlenen Loculuslu kaya mezarı bulunmuştur (Daviau 2016, 173). Yine Ürdün'de Yasileh antik kenti nekropolünde Loculuslu bir mezar yer alır. 25 tane Loculusu bulunan mezarın karşı duvarında yer alan 2 Loculus, diğer Loculuslara göre oldukça geniş yapılmıştır (Al-Muheisen 2008). Filistin'in güneyinde yer alan Beit Jibrin'deki Loculuslu kaya mezarında (Moulton 1915, 64) 24 tane Loculus yer alır. Kale eteğindeki mezarda olduğu gibi giriş kapısının sağ ve solunda birer Loculus yer alır. Loculus ölçüleri olarak yaklaşık benzer ölçüler gösterir. Dromoslu olduğu için Kale eteği M-43 nolu Loculuslu mezar ile benzerlik gösterir. Filistin'in Jericho kentindeki nekropolde

bulunan Loculuslu kaya mezarında (Hachlili 1980, 236) Loculuslar oldukça gelişigüzel ve farklı ölçülerde yapılmıştır. Kıbrıs'ın Paphos kentinde bulunan Loculuslu mezar dromoslu ve merdivenlidir. 12 merdivenden sonra mezar girişine ulaşılır. 3 Loculusludur ve 2 niş bulunur. Bu mezar Hellenistik döneme aittir (Hadjisavva 1982, 7). Loculuslu mezarların tek odalı ve duvarlardaki Loculuslardan oluştuğunu söylemiştik. Ancak Mısır'da İskenderiye kentinde yer alan nekropolde bulunan Loculuslu bir mezar (Venit 1999, 643) tek oda kuralına uymaz. Bu örnekte birbirine koridorlar ile bağlantılı 7 tane oda ve bu odalarda Loculuslar görülür. Toplam Loculus sayısı 40 tanedir. Yine İskenderiye yakınında bulunan Shatby kenti nekropolunde koridorlu ve çok odalı Loculuslu bir mezar yer alır (Kyriakos 2011, Fig. 2). Girişten sonra dikdörtgen şeklinde, Loculus bulunmayan bir odadan ana odaya ve buradan da diğer odalara geçilir. Toplam Loculus sayısı 36 tanedir. Kıbrıs'ın Salamis kenti yakınlarındaki Ayios Sergios köyünde bulunan Loculuslu bir mezar (Karageorghis, pl. XLII:1) dromoslu merdivenli ve 2 odalıdır. Girişteki odada 4, ana odada ise 11 tane Loculus vardır. Tunus'da antik Carthage kenti yakınında bulunan Gammarath tepesinde yer alan mezarlık alanında neredeyse birbirine yapışık şekilde olan 2 ayrı Loculuslu mezar kümesi yer alır (Hachlili 1998, 265, Fig. VI-2). Bir kümede 7, diğerinde 5 Loculuslu mezar vardır. Bütün mezarlar tek odalıdır ve plan olarak Kale eteği M-43 mezarı ile bire bire benzerlik gösterirler. Yunanistan Korinth Adasında bulunan Kenchreai nekropolünde bulunun bir Loculuslu mezar (Rife 2007, Fig. 7), Kale eteği M-43 nolu mezar gibi dromoslu, merdivenli ve tek odalıdır. Loculusların üzerindeki geniş nişleri ile de M-43 nolu mezar ile benzerlik göstermektedir.

Kale eteğindeki Loculuslu mezarları bu örnekler ile kıyaslamak gerekirse, bu örneklerin aksine, kale eteğindeki yer alan Loculuslu mezarların hiçbirinde duvar süslemesi ve de kabartma yer almaz. Ayrıca mezarlar içerisinde iskelet konulan çukurların olmadığı da görülür. Mezarlarda herhangi bir mezar hediyesi ve kemik parçalarının olmaması, bu mezarların geç dönemde soyguna uğradığını, M-43 nolu mezarın günümüze sağlam olarak gelmesi de bu soygunlar sırasında tahrip edilmediğini göstermektedir. Loculuslar dikdörtgen kesitlidir ve tabanları kapalıdır. Tabanı kapalı olan Loculuslara çoğunlukla keramik lahitler veya ahşap tabutlar konulmuş olmakla birlikte, bunların boş tutulan hücreler olup, gerektiğinde mezar sahiplerinin isteğine tabutla konulduğunu söyleyebiliriz. Benzer örneklerine dayanılarak Kale eteğindeki Loculuslu mezarlar Roma döneminde yapılıp kullanılmıştır.

KAYNAKÇA

ALBAYRAK, Y. (2017) Şanlıurfa Kale Eteği Nekropolü Kaya Mezarları, *Karadeniz, Uluslarası Bilimsel Dergi*, sayı 36, 2017.

AL-MUHİSEN, Z. (2008) "Archaeological Excavations at the Yasileh Site in Northern Jordan: the Necropolis", *Syria*, 2008

BITTEL, K. (1950) Grundzüge der Vor-und Frühgeschichte Kleinasiens, 1950

CARTENS A. M. (2006) "Cypriot Chamber Tombs", in: L. Wriedt Sorensen/K. Winther Jacobsen (eds.) *Panayia Amathousa II. Political, Cultural Ethnic and Social Relations in Cyprus, Approaches to regional Studies* (Monographs of the Danish Institute of Athens 6:2) Arhus, 125-179, 2006.

CORCMACK, S. (1997) Cormack Sarah., "Funerary Monumentsand Mortuary Practise in Roman Asia Minor" The Early Roman Empire in the East, Ed. Susan Alcock, Oxford, Oxbow Monographies.

ÇEVİK, N. (2000) *Urartu Kaya Mezarları ve Ölü Gömme Gelenekleri*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 2000.

DAVIAU P.M. (2016) *Culture and History of the Ancient Near East*. "Excavations at TallJawa, Jordan", Netherlands, 2016.

ERGEÇ, R. (1995) *Güney Kommagene Bölgesindeki Antik Dönem Nekropol ve Mezarları*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Konya, 1995

HACHLILI, R. (1980) A Second Temple Period Jewish Necropolis in Jericho. *The Biblical Archaeologist*, Vol. 43, No. 4, s. 235-240.

HACHILILI, R. (1998) Ancient Jewish Art And Archaeology in the Diaspora, Brill, Leiden-Boston-Köln.

HADJISAVVA, M. (1982) *The Tombs of the Kings.* A Colour Guide with an Introduction to Ancient Paphos.

IŞIK, F. (1989) *Batı Uygarlığının Kökeni, Erken Demirçağ Doğu-Batı Kültür ve Sanat İlişkilerinde Anadolu*, Türk AD 28.

KARAGEORGHIS, V. (1978), "Chronique des fouilles et découvertes archéologiques à Chypre en 1977", *BCH*, 102 879-938, 1978

KLEISS, W.(1976), "Bemerkungenzur Urarteischen Architectur" TTK, VIII, 1976

KYRIAKOS, S. (2011), *Alexandrea ad Aegyptvm the Legacy of Multiculturalism in Antiquity*. Part II. The Polyvalent Nature of the Alexandrian Elite Hypogea: A case Study in the Greco-Egyptian Cultural interaction in the Hellenistic and Roman Periods. P. 101-122, 2011

MANSEL, A.M. (1971), Gemlik Tümülüs Mezarı, *Belleten* XXXVIII, Sa. 150, 1971

MOULTON, W. J. (1915), An Inscribed Tomb at Beit Jibrin. *American Journal of Archaeology*, Vol. 19. No. 1, s. 63-70.

ORTHMANN, W. (1979), "Burial Customs of the III rd Millenium B.C. in EuphratesValley" J.C. Marguerum (Ed. Le Moyen Euphrate), Strasbourg.

RIFE, J.L. (2007), Life and death at a port in Roman Greeece: The Kenchreai Cemetery Project 2000-2006, *Hesperia* 76, p. 143-181, 2007

TAL, O. (2003), *Ancient West & East*, Volume 2, No. 2, On the Originand Concept of the Loculi Tombs of Hellenistic Palastine, Leiden-Boston.

THORN, J.C. (2008), The Necropolis of Cyrene. *Two Hundred Years of Exploration.* Monografiedi Archeologia Libica, 26.

TULUNAY, E.T. (1992), Etrüsk Sanatı, *Arkeoloji ve Sanat Yayınları*, İstanbul, 1992

Resim 3: M-43 nolu Loculuslu kaya mezarı.

Resim 4: M-59 nolu Loculuslu kaya mezarı.